

מראי מקומות- עבודה זרה כ'

הלב, א"כ אם כוונתו להודות לד' על מה שיש לו כזה בבריאתו, א"כ אי"ז מביא להתקרבות הלב, והו"ל כמו מי שאומר כמה נאה גמל זה.

(ה) **באשה נאה ואפי' פנוי, באשת איש ואפי' מכוערת- וענין החילוק בין פנוי' לאשת איש, כ' בהג' ראמ"ה דפנוי' מכוערת פעמים מותר להסתכל בה, כדי לכונסה הוא או לקרובו, אבל פנוי' נאה לעולם אסור להסתכל בה, דכדי לכונסה אי"צ להסתכל בה, דאי' בגמ' דכלה שעיניה נאות אי"צ בדיקה, וא"כ אם עיניה נאות אין צריך להסתכל בכולה, משא"כ במכוערת. אבל באשת איש לעולם אין היתר להסתכל בה, אפי' מכוערת. עוד כ' דבפנוי' אין חשש כ"כ, שהרי אפי' אם בא לביאה ע"י ההסתכלות, הא אין איסור ביאה מן התורה בפנוי' (משא"כ באשת איש), אבל בפנוי' נאה יש לחוש שמא עדיין מהרהר בה לאחר שנשאה, מה שאין לחוש כן במכוערת. וע"ע בעבודה ברורה שהביא עוד ביאורים בזה, הביא מהצפנת פענח, שכ' דהאיסור של הסתכלות בפנוי' הוא רק משום הרהור, ולכן אין שייך האיסור כלפי מכוערת, שאין בה הרהור. אבל עדיין יש איסור אחר, דהיינו קורבה לעריות, וזה שייך אפי' במכוערת, אבל רק באשת איש, שהיא ערוה, משא"כ פנוי' (טהורה) שאינה ערוה. עוד הביא מהאחרונים, דכ' דבאשת איש הרי האיסור מייפה אותה, מהא דמים גנובים ימתקו, וא"כ יש חשש הרהור טפי בה, אפי' מכוערת, מפנוי' מכוערת, דאין בה איסור תורה, וא"כ אין האיסור מייפה אותה.**

(ו) **אפי' מלא עינים כמלאך המות- פי' העיון יעקב, אף שהוא דבר שא"א, אתי לאשמעין דאפי' היכא שהוא תוך נשים הרבה, שא"א שלא יביט בא' מהן, כמי שמלא עינים שהוצרך להביט, אפי' הכי יעצים עיניו מאד שלא יביט בהם. ובתוס' חכמי אנגלי' פי' באו"א קצת, דהיינו דאפי' אם יש לו תאוה גדולה להסתכל בהם, ודומה למי שמלא עינים, אפ"ה אין להסתכל בהם.**

(א) **לא תתן להם מתנת של חנם- ע' ברשב"א בגיטין (לח:) שהביא מש"כ הרמב"ן שם דדין זה שייך גם בעבד כנעני, דאסור ליתן לו מתנת חנם (ולכן דן שם דאולי מה שאמרה תורה דאסור לשחרר עבד כנעני שלו הוא רק באופן שהוא במתנת חנם, אבל אם יש לו סיבה אחרת מותר). אבל הרשב"א חולק עליו בזה, וכ' שהוא מבואר בגמ' כאן דאף בגר תושב אוכל נבלות מותר ליתן לו מתנת חנם, וכל שכן עבד כנעני שקיבל עליו כל המצוות כישראל.**

(ב) **שמע מינה כולהו- הק' המהר"ם, סכ"ס מנ"ל לומר כולהו, לימא דלא אמרה תורה אלא ב' מהן, לא תתן להן חן ולא תתן להן מתנת חנם, דאם הי' הכוונה לומר רק חן, הו"ל למכתב לא תחונם מלא בוי"ו, ואם הי' הכוונה לומר רק מתנת חנם, לכתוב לא תחונם מלא בוי"ד, ומהא דכתיב חסר משמע תרתי, אבל מהכ"ת לומר גם שלא תתן להם חניי' בקרקע. וע"ש דכ' דאם הי' הקרא בא רק ללמד שני דינים אלו, הו"ל לקרות לא תחונם בחולם, שהוא לשון חן, אלא שיהי' נכתב חסר, "תחנם", ומדלא כתיב מלא בוי"ו, ודאי לא בא רק לחן ממש, אבל ודאי אין הכוונה לומר רק חן דחנם, דא"כ הו"ל לכתוב חונם ב"וי"ד", ומדלא כתי' כזה או כזה, אלא קרינן לי' בקמץ, ש"מ כולהו.**

(ג) **ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס וכו'- כ' הרש"ש דאין כוונת הגמ' להביא הא דר"ע ג"כ להק' אהא דרב, אלא אגב דמייתי הא דרשב"ג מיייתי גם הא דדמי לה, אבל באמת הוא לא שיבח יפיה. וכ' דכן משמע מלשון הגמ' בהתירוץ, דתי' אודויי הוא דקא מודה, בלשון יחיד, דמשמע דקאי רק על רשב"ג. אבל הביא דבעין יעקב הגירסא הוא "רבנן אודויי הוא דמודו", ומבואר מזה דהקו' הי' גם מר"ע, וצ"ל דהבכ"י על ההיא שופרא דבלה בארעא הוי גופא כמו נתינת חן.**

(ד) **אודויי הוא דקא מודה- ופי' הסדר יעקב, דכיון דטעם האיסור הוא משום התקרבות**

אמרו חז"ל דהשמר שלא יהרהר ביום כדי שלא יבוא לידי טומאה בלילה, הרי גם אם מהרהר בלילה אפשר לבוא אז לידי טומאה. עוד הק', איך למדין מהא דונשמרת מכל "דבר" רע הא דאל יהרהר אדם ביום, הרי לכאור' דבר משמע ע"י דיבור דוקא, ולא ע"י הרהור גרידא. וע"ש שכ' דבאמת מדרגות אלו הם סדר היום של מי שרוצה לעלות בירא"ש, דכיון דתורה מביאה לידי זהירות, ממילא הוא קם בבוקר בזריזות, ועושה גופו נקי, וזהו נקיות, ופרישות הוא התפילה, ע"ש להסברו לזה, וכו'. ובסוף דבריו כ' דכוונת הגמ' לומר דכל זה נלמד מקרא דונשמרת מכל דבר רע, דהיינו שכיון שעסוק בתורה, דהיינו דבור טוב, ואינו עוסק בדברים בטלים ונבול פה, ממילא הוא בהדרגה מלמוד התורה לכל המעלות אלו, עד רוח הקודש בלילה בשינה. אבל חז"ל אמרו דהיפוך זה, דהיינו מי שאינו עוסק בתורה, רק בדברים בטלים ונבול פה עם חבירו ביום (דביום הוא אצל חביריו), דבור רע זה מביאה לידי הרהור בלילה, ומביא עליו רוח הטומאה וקרי, היפוך מה שהביא עליו דבור בתורה, דהביא עליו רוח הקודש.

(ז) **אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים- פי' העיון יעקב, אפשר כמו כתי' עיני ד' משוטטות בכל הארץ, כן הוא צריך להשגיח על הבריות.**

(ח) **יהפכנו על פניו- פי' בהג' יעב"ץ, "עד שלא ימות בעודו גוסס יהפכנו אם רצונו שלא יסריח, ומיהו לא שרי למעבד הכי, שאסור להזיזו".**

(ט) **מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות- ע' בעבודת עבודה שכ' דדברי ר' פנחס בן יאיר אין להם הבנה, איך תורה מביאה לידי וכו'. וכ' דכיון דידוע דמדה טובה מרובה ממדת פורענות, א"כ למד ר' פנחס בן יאיר מק"ו, אם המדה רעה, שמהרהר ביום, מביאה לידי עבירה אחרת בלילה, כש"כ שמדה טובה, דהיינו לימוד וקיום התורה, מביאו לידי מדה טובה, מכאן אמר שתורה מביאה לידי וכו'. אולם ע' ברש"י, שכ' דע"י שמבין אזהרות שבה "ונשמר", מביא לידי זריזות, שהוא זריז ונשמר קודם לכן, שלא תבא עבירה לידו. ומשמע מדבריו, דראיית הגמ' הוא דתורה מביאה לידי זריזות, דנלמד מהתורה איך להיות זריז קודם שלא יבא לידי עבירה. וכ"כ במהר"ל, דמהתורה למדין לזיות זריז, שהוא תחלת לכל המעלות. ואף דזהירות קודם זריזות, כהמהר"ל דמדבר על זריזות, ולא זהירות, שאינה מעלה המיוחדת לאדם, אלא שהוא מביאה לידי שאר המעלות [וצ"ע בדיוק כוונתו בזה, וע"ש עוד]. וע"ע בעלי שור (ח"ב, עמ' רמ"ו) מש"כ לפרש מאמר זה דתורה מביאה לידי זהירות.**

(י) **זהירות מביאה לידי זריזות- פרש"י דזהירות היינו דכשהעבירה באה לידו, זהיר להשמר שלא יכשל, והזריזות הוא הוא קודם לכן, שהוא נשמר מקודם לכן כדי שלא הגיע העבירה לידו. אולם ע' בחי' הראב"ד דפי' להיפוך, דזהירות באה קודם המעשה, וזריזות הוא בשעת מעשה.**

(יא) **זהירות מביאה לידי זריזות- ע' במהרש"א שהק' דמה ענין סדר זה, איך כל מדרגה מביאה לידי מדרגה שאחריו. עוד הק', למה**